

ABOUT THE PREMISES OF THE FOUNDING OF THE ROMANIAN
MIEVEAL STATES.WALLACHIA

Ștefan Lifa

Lecturer, PhD., West University of Timișoara

*Abstract:*In the first centuries of the second millennium the medieval state Wallachia was formed with the first capital at Campulung. In general, the coming of the medieval states from the north of the Danube below had a first phase in which very well-formed, economically, socially, militarily formed unions

*Keywords:*Wallachia, Terra Transalpina, Basarab, Campulung, medieval history

În teritoriul Banatului de azi, Sfântul Gerard de Sargedo (Legenda Sfântului Gerard,18), venit de la Veneția,îi înțelegea pe localnici deși nu cunoștea bine limba maghiară.

Mai târziu, o mențiune în legătură cu Papa Grigore al IX-lea se referă la numirea unui episcop pentru zona Transilvania –gurile se refră Dunării „potrivit cu acea națiune” –,*„ili nationi conformen..”*¹. În vremurile care au urmat, Grigore al IX-lea i-a cerut lui Ludovic de Anjou să-și dea concursul la crearea unei episcopi catolice aici, episcopie care urma să-l aibă în frunte pe italianul Angelo de Spoleto. Despre acesta din urmă se susținea că „*știe limba zisei nații*” –,*„qui linguam dicte nationis”*².

Populația authtonă romanică sau romanizată locuia cu precădere în podișurile înăște, în zonele de câmpie colinară, unde existau păduri, în microzone de pe văile unor râuri (bazinul superior, mijlociu sau inferior al unui râu mai mare, bazinul câte unui râu mai mic), depresiuni într și extramontane, în vreme ce alogenii se așezau de obicei de-a lungul văilor largi ale principalelor cursuri de apă și câmpie³. Astfel de zone, locuite în descursul primului milniu de către populația authtonă, curpindeau mai multe așezări. Nevoia de a executa unele lucrări împreună, de a exploata bogății naturale comune, realțiile economico- sociale, limba, cultura materială (vezi Ipotești-Cândești, Costișa-Botoșana, Hanska-Hucea, Berea-Ciumești, Davideni-Neamț,Dulceana-Teleorman, Budureasca-sudul Dunării⁴. Și spirituală, precum și nevoia de apăare comună au determinat construirea uniunilor de obși pe tot cuprinsul spațiului carapto-danubiano-pontic. Cuprinzând 8-10 și mai multe sate, acestea sunt

¹ .Hurmuzachi,I,I,p.132, apud V.Spinei ,*Marile migății din estul și sud estul Europei în secolele IX-XIII*, Institutul European,Iași, 1999,p.11

² Hurmuzachi,I,8 ,p.217 apud ibidem

³ D.Gh.Teodor ,*Aspecte etno-demografice ale continuității la est de Carpați în sec. V-XI e.n* , în Memoriile Secției de Științe Istorice ale Academiei Române, seria IV, tom XII, 1987 , București, 1990., p.173-178.

⁴ Vezi în acest sens Idem , *Unele considerații privind încheierea procesului de formare a poporului roman* , în Arheologia Moldovei,IX, 1980, p.75-84;idem ,*Conceptul de cultură Costișa-Botoșana.Considerații privind continuitatea populației autohtone la est de Carpați în secolele V-VIIIe.n.*, în Studia Antiqua et Archaeologica,II,Iași , 1983, p.215-229;Suazana Dolinescu-Ferche,Ciurel , *habitat de VIe-VIIe siecles de notre ere, în Dacia, 23, 1979, p. 179-230;idem ,La culture “Ipotești-Cândești(VIe-VIIe siecles). La station en Valachie în Dacia, 28, 1984,p.117-148;P.Roman ,Suzana Dolinescu-Ferche ,*Cercetările arheologice , Cercetările de la Ipotești (jud.Olt).Obesrvații asupra cuturii material authtone din secolul al VI-lea în Muntenia* , în SCIVS, 29, 1978, 1,p.73-92;I:Mitrea , *Principalele rezultate ae cercetătorilor arheologice din așezarea de la Davideni (secV-VII e.n)* , în Memoria Antiquitas, 7-8, Piatra Neamț, 1974-1978, p.78-82;I.Crnea ,*Cu privire la teritoriul”nucleu” de formare a poporului român* , în Studii și cercetări de geografie ,I, 1967, p.3-14;N.Săcară,*Consatntă și variabilitate a habitatului rural bânățean în Evul mediu* , în *Dincolo de zidiri*,Timișoara, 2001, p.3-11;etc.*

cunoscute sub numele de „țări” (Maramureșului, Zarandului, Făgărașului, Oltului, Vrancei, Bârsei etc.), „câmpuri” (lui Vlad, Dargoș etc.), „codrii” (Cosminului, Herții, Lăpușnei etc.), „cobâle” (Dorohoiului, Bacăului etc.) sau „ocoale” (Câmpulungului, Putnei etc.)⁵. În secolele al VIII-lea – al IX-lea este specifică cultura veche românească de tip Dridu⁶ (denumită după localitatea cu același nume); aceasta fiind reprezentată de obști teritoriale care formau unele zone numeroase aglomerări, grupări de așezări. Referitor la aceste aglomerări, posibile organisme politice, Șt. Olteanu a elaborat următoarea clasificare⁷:

- Cele care cuprind între 20-60 de așezări, cu o suprafață între 2000 și 5000 de km² în zonele Botoșani, Iași, Bârlad (Moldova), Carasu (Dobrogea), Brăila, Buzău Călăraș (Muntenia), Biharea, Alba-Iulia, Cluj (Transilvania);
- Organisme politice ce cuprind între 10-20 de așezări grupate pe suprafețe între 500 -500 de km²: în zonele Vaslui, Cotnari, Bacău (Moldova), între Argeș și Dunăre, Giurgiu, București, Craiova (Muntenia, Oltenia), între Orșova și Moldova Veche (Banat), apoi Arda, Târnave și zona Bârsei (Transilvania);
- Grupări cu 3-8 așezări pe suprafețe până la 50 de km²: zona Vrancea, cursurile inferioare al Vedei și Teleorman, Calafat, Corabia, Drobeta, Tiișoara, Făgăraș, Brașov, izvoarele Oltului și Mureșului.

Sunt evidente în această perioadă și unele diferențieri sociale accentuate de proprietățile funciare mai întinse, de situația politică, socială și militară diferită de la o zonă geografică la alta. Astfel diverse așezări (Udești-Suceava, Budureasca, Dăbâca etc.) s-a considerat existența unor construcții alcătuite din două încăperi, posibile reședințe reprezentative pentru unii conducători, juzi sau cnezii.

De asemenea o altă diferențiere socială o sugerează tezaurile de la Coșoeni, Firtusu, Sânicolau Mare, Răducăneni, datate în perioada secolelor VIII-X⁸. Alături de acestea trebuie menționate mormintele cu inventar mai bogat ca cele descoperite la Obârșia, Izvorul, Stoicani, Ciumbud, etc.⁹. Tot ca o dovadă a acestor diferențieri sociale poate fi amintită existența atelierelor, a neltelor speciale pentru prelucrarea aurului și argintului la Costești – Iași, Hoga, Dodești-Vaslui, Corund, Felnac, etc.¹⁰, asemenea obiecte fiind destinate unor grupări de indivizi cu mai multe posibilități materiale.

⁵ D.Gh. Teodor, *Aspecte etno-demografice*, p.173-178; Șt. Olteanu, *Societatea carpato-danubiano-pontică*, p.33-36; Șt. Pascu, *Voievodatul Transilvaniei*, voi. I, Cluj-Napoca, 1971, p.33-40; F. Salvan, *Considerații cu privire la voievodatul din Țara Bârsei*, în *Cumidaca*, 1990-1994, 15-19, p.56-65; etc.

⁶ D.Gh. Teodor, *Apartenența etnică a culturii Dridu*, în *Cercetări istorice*, IV, Iași, 1973, p. 127-142.

⁷ Șt. Olteanu, *Societatea românească la cumpănă de milenii. Secolele VIII-XI*, București, 1970, p.75-84; vezi și *Ibidem*, *Societatea carpato-danubiano-pontică în secolele IV-XI. Structure demo-economice și social politice*, București, 1997, p.24-33, zonele mai intens locuite: zona Brăilei cursurile inferioare ale Buzăului și Călmățului, între Călărași și Dunăre; între apa Colentinei și Dâmboviței; între Vedeia și Teleorman, zonele Corabia, Calafat, Turnu-Severin, Bucov, Râmnicu-Vâlcea și zona Timișora și Ocna de Fier, în Transilvania între Crișul Repede, Someș și Porțile ănavelor, la izvoarele Mureșului și Oltului, Brașov, central actualului județ Covasna etc., în Moldova: între cursul inferior al Moldovei și Siret, curul mijlociu al Bârladului și Prut, cursurile inferioare ale Moldovei și Bistriței, cursul superior al Bârladului, pe malul stâng al Siretului, apoi la vărsarea Bâlcului în Prut în jurul Botoșanilor și Sucevei, apoi între cursurile inferioare ale Jijei și Bahluiului, pe Prutul mijlociu, cu mai multe așezări (grupuri de așezări) de-a lungul malului drept al Prutului (în Moldova desnatatea așezărilor cunoscute fiind cea mai mare datorită cercetărilor intense) etc.

⁸ D.Gh. Teodor, *Unele considerații privind încheierea procesului de formare a poporului român*, în *Arheologia Moldovei*, IX, 1980, p.75-84

⁹ *ibidem*

¹⁰ *Ibidem*

În general, așezările din tot decursul primului mileniu și-au păstrat caracterul deschis, neavând fortificații. Către sfârșitul secolului al VIII-lea și începutul celui de al IX-lea apar însă și localități întărite, centre politico-administrative ale diverselor zone mai populate de la nordul Dunării de Jos.

Aceste fortărețe au fost descoperite în multe locuri de pe cuprinsul spațiului carpato-danubiano-pontic: Cluj-Mănăștiur, Morești, Dăbâca, Biharea, Șirioara, Vladimirescu, Pescari (Transilvania)¹¹, Fundu-Herții, Tudora, Dresca etc. (Moldova)¹², Slon¹³, cele bizantine de la Capidava¹⁴, Păcuiul lui Soare¹⁵, Garvăn¹⁶ etc. Ele sunt apărate de șanțuri și valuri de pământ, întărituri din lemn, iar cele de la Dunăre sunt din piatră¹⁷:

- Fortificații din piatră: Slon, Pescari, Moldovenești, Capidava, Păcuiul lui Soare, Dinogetia
- La câmpie cu un șanț și val de pământ: Biharea, Zarand, Vladimirescu, Pâncota;
- Pe înălțimi, cu palisade, val de pământ și șanțuri și întărituri de lemn Moigrad, Șirioara, Bulci, Șona, Cluj-Mănăștiur;
- Cu mai mult de un val de pământ și șanțuri: Fundu Herții, Dresca, Tudora, Morești, Dăbâca etc.

Pentru secolul al VI-lea sunt pomenite câteva căpetenii slave în sud-estul teritoriului locuit azi de români: Dauritas, Ardagst, Mudokios și Piragast (Mrnander Protector, Fragmente, 48; Teofilact Simocata, VI, 7 etc) ca exercitând poate și o oarecare dominație aici.

În ultimele secole ale mileniului I d.Hr. formațiunile politice prestatale din spațiului carpato-danubiano-pontic erau conduse de juzi, jupani, cnezi sau voievozi (duci). Dintre aceștia sunt amintiți pentru secolele al IX-lea – al X-lea jupanii Voila și Vataul pe un vas din tezaurul de la Sânicolaul Mare; o inscripție din 943 de la Mircea Vodă îl pomeneste pe jupan Gheorghe¹⁸. Ana Comneana i-a amintit în zona Dobrogei și pe Tatos, Seslav și Satza (Alexiada, XIV, 2), iar în zona Isacei poate pe Pudilă „un frunțașal valahilor”. Alte centre importante ale confederațiilor de obști precum Slon, Fundu-Herții, Dersca etc, rbie să-și fi avut încă de foarte devreme conducătorii lor. La sfârșitul secolului al IX-lea (Anonimus, XI), voievodatul lui Menomorut (cu cetățile Biharea, Zotmar-Satmar și

¹¹ M. Rusu, *Castrum urbs civitas, cetăți și "orașe" transilvănene din secolele IX-XIII*, în *Acta Musei Napocensis*, 1971, p.195 și urm.; Șt. Matei, P. Iambor, *Observații privind așezările fortificate din Transilvania în perioada feudalismului timpuriu*, în *Acta Musei Napocensis*, 1980, p. 510 și urm.; K. Horedt, *Voievodatul de la Bălgrad-Alba Iulia*, în *SCIV*, 1954, 3-4, p.484-498; M. Rusu, *Șt Dănilă, Cetatea feudală timpurie de la Șirioara*, în *File de Istoria*, 1972, p.47 și urm.; M. Barbu, *Săpăturile arheologice de la Felnac și Vladimirescu*, în *Zitidava*, VI, 1976, p.40-47; etc.

¹² D. Gh. Teodor, *Așezările întărite din regiunile est-carpatice ale României în secolele VIII-IX*, în *Hierasus*, 1978, p.197 și urm.; D. Gh. Teodor, *Așezarea medievală timpurie de la Dersca-Botoșani*, în *Hierasus*, XI, 2001, p.107-129.

¹³ Vezi Maria Comșa, *Raport preliminar asupra cercetărilor de la Slon-Prahova*, în *Materiale și cercetări arheologice*, Oradea, 1979, p.309-310; etc.

¹⁴ *Capidava, Monografie arheologică* (sub redacția lui Gh. Florescu), București, 1958, passim.

¹⁵ P. Diaconu, S. Araschi, *Păcuiul lui Soare*, vol. II, București, 1977, passim

¹⁶ Gh. Ștefan, I. Barnea, Maria Comșa, E. Comșa, *Dinogetia I. Așezarea feudală timpurie de la Biserica-Garvăn*, București, 1967, passim.

¹⁷ Șt. Olteanu, *Societatea carpato-danubiano-pontică în sec IV-XI. Structuri demo economice și social politice*, București, 1997, p.39.

¹⁸ E. Comșa, D. Bogdan, P. P. Panaitescu, *Inscripția slavă din Dobrogea din anul 943*, în *SCIVA*, 1951, 3, p.122-128; I. Barnea, Șt. Ștefănescu, *Din istoria Dobrogei*, vol. III, București, 1971, p.212

Zyloc) se întindea până la Tisa, cel al lui Gelui,"quidam blacus", își avea reședința probabil undeva pe „fluviul Zomus”(Someș), iar cel al lui Gyula la Alba Iulia, pe când cel al lui Glad între Mureș și cetatea Urschia-Orșova¹⁹.

Având în vedere toate cele afirmate mai sus putem trage concluzia că, la sfârșitul primului mileniu populația autohtonă de la nordul Dunării de Jos se afla într-un stadiu de dezvoltare premergătoare formării statelor medievale. În toată această perioadă îndelungată, identitatea și chiar existența ei au fost puse la grea încercare datorită neajunsurilor pricinuite de populațiile alogene.

Între ani 1300-1301 hanul Tokta l-a înlăturat și l-a eliminat de la conducere pe emirul Nogai²⁰. Acest fapt a dus la scoaterea întregului spațiu extracarpatic de sub dominația comandantului mongol. De asemena alanii aflați până atunci sub conducerea lui Nogai au plecat în grabă din zonele nordice ale Moldovei în teritorii mai bine protejate. Până atunci ei au staționat inclusiv în zona Sucevei de unde supravegheau un drum comercial și strategic important. Acest drum se bifurca la Iacobeni spre a continua în Transilvania și Maramureș²¹. Din aceste momente cu unele mici probleme care se mai discută²² drumul spre întemeierea statului medieval Moldova este cunoscut.

Referitor la întemeierea statului medieval Țara Românească există mai multe opinii. În anul 1247, la scurt timp deci după marea invazie a tătarilor cancelaria regelui Ungariei Bella al IV-lea a emis Diploma Cavalerilor Ioaniți²³. Această diplomă prevede că în schimbul unor teritorii de la vest de Olt în care se aflau Țara Severului și cnezatele Iio Ioa și Farcaș să fie cedată cavalerilor ioaniți care se obligau să apere regatul Ungariei.

În afară de aceste trei formațiuni politice mai sunt pomenite încă două: voievodatele lui Seneslau și Litovoi (Țara Litua) care erau lăsate românilor.

În diplomă se prevăd și obligațiile acestor două voievodate precum și faptul că trebuia să-i ajute pe cavaleri la apărarea regatului.

Au mai fost pomeniți și mai marii țării.

Cavalerii ioaniți puteau să cucerească teritorii în fosta Cumanie. În 1228 o mare parte din cumani au fost creștinați. Când s-au apropiat mongolii au cerut voie să treacă Carpații fiind colonizați pe valea Tisei²⁴.

Nu toți cumani au plecat atunci, documentele se referă la prezența unor cumani Transilvania în secolul al XIV-lea și multe numa cumane în regiunea Făgăraș și Hațeg precum și toponime în Muntenia.

Primele documente din Țara Românească conțin un număr destul de mare de nume cumane când se referă la boierii țării.

Țara Litua a fost un cnezat condus de litroi, era o formațiune politică pre-statatălă întemeiată în primul rând pe teritoriile județului Gorj de astăzi din moment ce îngloba și Țara Hațegului²⁵. Organizarea era bine pusă la punct, existau și nobili și țărani care se adunau în caz de necesitate.

¹⁹ Vezi și Șt.Pascu, *Voievodatul Transilvaniei...*, vol I, Cluj, 1971, p.24-32; Izvoare Anonimus, *voievodatele în Transilvania*; etc.

²⁰ *Istoria între mituri și realități ale României modern* (coord. Iosif Iulian Oncescu, Radu Florian Buja), Târgoviște, 2009-2010, p.27

²¹ ibidem

²² E.Lăzărec, *Despre voievodatul românilor din 1307- 1308 amintit în Cronica lui Ottokar de Strzria în Analelele Academiei Române Memorișe Secțiunii Istorice, S.III, t.37, 1944-1945, p. 309-323* apud *Istoria între mituri și realități*, p. 27

²³ <https://istoriiregasite.wordpress.com/tag/diploma-cavalerilor-ioaniti/>, vezi și *Documente privind istoria Românilor, C.Transilvania, sec.XI.XIII*, vol. I, București, 1951, p. 329-333.

²⁴ <http://istoriefurata.istorieveche.ro/negru-voda-1291-1315/>

²⁵ https://adevarul.ro/locale/targu-jiu/cine-fost-domn-roman-si-a-dat-viata-tara-voievodul-litovoi-luptat-moarte-ungurilor-1_5699241037115986c686db74/index.html

Atunci când regele Ungariei Ladislau al IV-lea (1272) încă minor a încercat să-l aducă pe Litovoi la supunere a fost refuzat și s-a ajuns la conflictul armat.

Nu se știe dacă este vorba de voievodul din Țara Litua (1247) sau de un altul cu același nume.

Împotriva lui Litovoi a fost trimis magistrul Gheorghe. Lupta a avut loc între noiembrie 1276 –mai 1277 și s-a desfășurat lângă Hațeg. Litovoi a murit și fratele său Bărbat a fost luat prizonier. S-a răscumpărat pentru o mare sumă de bani și ajungând el în fruntea voievodatului și a cedat Țara Hațegului și a plătit tribut²⁶.

Referitor la întemeirea Țării Românești există mai multe variante iara adevărul istoric se împletește cu legenda. Există Letopisețul Canactuzinesc care a povestit pentru prima oară despre descălecat.

„Iar când au fost la cursul anilor de la Adama 6798 (1292), fiind Țara Ungurească un voievod ce l-au chemat Radul Negrul Voievod, mare herțeg pre Almaș și pre făgăraș, rădicatu-s-au de acolo cu toată casa lui și cu mulțime noroade: rumâni, papistași, sași de tot feliul de oameni, pogorându-se pre apa Dâmboviții, început-au a face țară noao. Întâi facu-au orașul ce-i zi Câmpulung. Acolo au făcut și o biserică mare, frumoasă și înaltă. De acolo au decălescat la Argeș și iară au făcut un oraș mare și și-au pus scuanul de domnie, făcând curți de piatră și case domnești și o biserică mare și frumoasă. Iară noroadele ce se pogorâseră cu dânsul,unii s-au întins presubt tot lovul, de au făcut orașe și sate până în marginea Dunării și până la Olt.

Atunci și Basarabești, cu toată boierimea ce era mai nainte peste Olt, s-au sculat cu toții de au venit până la Radu- Vodă, închindu-se sa fie subț porunca lui și numai el ă fie peste toți stăpânitor. Și de atunci s-a numit de-i zic Țara Românească . Iar titlușul credincios și cel bun de cinste și iubitor de Hristos, Dumezeul, cel bun Voievod, cu mila lui Dumnezeu domn a toată Țara Românească, dintrz Ungaria descălecat și de la Amlasș și Făgăraș herțeg.

Acesta iaște titlușul domnilor de atunce începându-se pân-acum, precum adevărat se vede ca iaște scris la toate hrisoavele țării.

Și într-acestași chip tocmindu-s-au Radu Vodă țara cu bună pace, că încă nu era de turci împrecurata și –au domnit până la moarte, îngropându-l la biseica lui din Argeș. Și au domnit ani 24”²⁷

Bibliografia istorică restrospectivă națională a considerat că Letopisețul Cantacuzinesc a făcut unele confuzii. Nicolae Iorga²⁸ l-a eliminat pe Negru Vodă din istoria Țării Românești. Basarab, ca *voievod transalpin* mai este pomenit într-un document emis de Carol Robert de Anjou în 1324 și într-un document emis de Papa Ioan al XXII în 1327²⁹. Un fragment de document (intern) de la 1352 îl pomenește pe Basarab feciorul Negrului Vodă Basarab³⁰. O supoziție ne-ar face să credem că Tihomir a fost Negru Vodă și că un descălecat ar fi putut avea loc în ultimii ani ai secolului al XIII-lea.

O sursă deosebit de importantă însă mai târzie este reprezentată de reguzanul Giacomo Di Pietro Lucari a cărei familie avusese și în trecut (din secXIV) legături cu Țara Românească³¹. El spune că: *”Negru Vodă, de eam ungar, tatăl lui Vlaicu, la 1310 pusese*

²⁶ Neagu .Djuvara, *O scurta istorie a românilor povestită celor tineri*, București , 2008,p. 30-38

²⁷ *Ibidem*

²⁸ *Ibidem*

²⁹ A. D.Xenopol , *Istoria românilor*, vol.II,București, 1994, p.16

³⁰ *Ibidem*

³¹ *Ibidem* .p.17

mîna pe acea parte din Valahia, care era vechea Dacei, și găsim țara împărțită în șesuri, străbătută de multe râuri și cu lacuri pline de pești și cu clima foarte sănătoasă, pentru a reținea izbânda, făcu cetatea Cîmpulungului și zidi prin niste meșteri cetățui în București, Tîrgoviște)Tîtgul de) Floci și Buzău. Murind, el fu înmormântat în Argeș, Vlaicu fiul său luă domnia și făcu un castel în Giurgiu³².

Deși documentele pot fi interpretate un Negru Vodă este totuși probabil să fi existat, acesta nemulțumit că congregația de la Alba Iulia din 1291 a dat moșia Sîmbăta și Făgăraș unui alogen ar fi plecat spre Țara Românească a cărei primă capitală a fost Cîmpulung. În ducatul Făgărașului tradiția mai păstrează și azi locul unde se afla cetățuia sa.

Printre alte dovezi ale descălecatului ar fi: faptul că prima capitală a fost Cîmpulung, apoi Curtea de Argeș, Tîrgoviște și București, de la munte spre câmpie. De asemenea țara nou întemeiată s-a numit *Terra Transalpina* în documente, însă și Valahia și Muntenia³³

Privilegiul celor din Cîmpulung nu s-a păstrat însă a fost des pomenit în documentele ulterioare: Radu Vodă 1615, Leon Tomșa 1633, Matei Basarab 1636. Tot Matei Basarab a dat orașenilor și un al doilea hrisov. Alt document al celor din Cîmpulung a fost dat de Mihnea Vodă în 1659 și pomenește hrisovul lui Radu Negru din 1292 și acela al lui Mihail voievod 1392. Documentul a mai fost pomenit în 1660 (Gh. Ghica) și 1672 (Grigore Ghica).

În sfârșit hrisovul lui Radu Negru din 1292 a fost pomenit și de Gheorge Duca în 1682³⁴. Multe originale.

Concluzia noastră este că în acest sens trebuie comparate izvoarele scrise cu descoperirile arheologice, multe referindu-se la uniunile de obști aparținătoare culturii materiale Dridu. Avem în plan acest lucru. O concluzie finală este că, indiferent de interpretarea documentelor este cert aportul populației din Transilvania la definitivarea formării statului medieval Țara Românească.

BIBLIOGRAPHY

- Adolf Ambruster, *Romanitatea românilor*, București, 1994
 I. Barnea, Șt Ștefănescu, *Din istoria Dobrogei*, vol. III, București, 1971
 E. Comșa, D. Bogdan, P. P. Panaitescu, *Inscripția slavă din Dobrogea din anul 943*, în SCIVA, 1951
 P. Diaconu, S. Araschi, *Păcuiul lui Soare*, vol. II, București, 1977
 Hurmuzachi, I. I., p. 132, apud V. Spinei, *Marile migrații din estul și sud estul Europei în secolele IX-XIII*, Institutul European, Iași, 1999
 Maria Comșa, *Raport preliminar asupra cercetărilor de la Slon-Prahova, în Materiale și cercetări arheologice*, Oradea, 1979,
 Șt. Matei, P. Iambor, *Observații privind așezările fortificate din Transilvania în perioada feudalismului timpuriu*, în Acta Musei Napocensis, 1980
 Șt. Olteanu, *Societatea românească la cumpănă de milenii. Secolele VIII-XI*, București, 1970
 Idem, *Societatea carpato-danubiano-pontică în sec IV-XI. Structuri demo economice și social politice*, București, 1997
 M. Rusu, *Castrum urbs civitas, cetăți și "orașe" transilvănene din secolele IX-XIII*, în Acta Musei Napocensis, 1971
Istoria între mituri și realități ale României modern (coord. Iosif Iulian Oncescu, Radu Florian Buja), Tîrgoviște, 2009-2010

³²*Ibidem*, p.18

³³*Ibidem*, p.24 ; Adolf Ambruster, *Romanitatea românilor*, București, 1994, p.47

³⁴*Ibidem*, p.25

Gh.Ştefan,i.Barnea,Maria Comşa,E.Comşa,Dinogeţia I.*Aşezarea feudal timpurie de la Bisericuţa-Garvăn*,Bucureşti, 1967

D.Gh.Teodor,Aspecte etno-demografice ale continuităţii la est de Carpaţi în sec. V-XI e.n, în Memoriile Secţiei de Ştiinţe Istorice ale Academiei Române, seria IV, tom XII, 1987, Bucureşti, 1990

Idem, *Asezările întărite din regiunile est-carpătice ale României în secolele VIII-IX, în Hierasus*, 1978

Idem, *Aşezarea medieval timpurie de la Dersca-Botoşani, în Hierasus*, XI, 2001

Idem, *Unele consideraţii privind încheierea procesului de formare a poporului român, în Arheologia Moldovei*, IX,1980